

Nagyjából tudjuk, hogy a harmincas évek közepén új szellemi irányzatok keletkeztek a magyar politikai, társadalmi életben. Ilyen a falukutatók mozgalma, vagy az a szociográfiai tevékenység, amelyet a népi írók kifejtettek; ilyen a szakszervezetekben jelentkező rendszerellenes, antifasiszta mozgalom kibontakozása, vagy a Szegedi Fiatalok mozgalma. Alig van azonban olyan az iskolák, középiskolák történetét fel dolgozó művek között, amely ezzel a kérdéssel foglalkozna, pedig a középiskolákban nagyon jelentősek voltak ennek az ellenállási mozgalomnak a gyökerei.

A Honismereti mozgalom virágkorát éli, a virágba borulástól a jó termésig azonban hosszú az út, az idő. A tömegessé vált Honismereti mozgalom folyamatos és koordinált, szakszerű gondozását érzem én ma az egyik legfontosabb, közös feladatunknak. Szerintem csak ilyen módon javíthatjuk munkánk minőségét és csökkenthetjük a még fellelhető extenzív jelleget is. A koordinációnak sokféle formája, lehetősége kezd kialakulni. Ilyenek a tudományágakat átfogó, regionális és országos tanácskozások, amelyeket nyelvészek, történészek, néprajzosok, szociológusok együtt tartanak és közösen próbálják a múlt komplex voltát bemutatni. De ide tartozik az oktatás rendszere is, benne a nemzeti tárgyaknak a szerepe és jelentősége. Mert a múltbányuló Honismereti mozgalom bármily dús gyökérből szökött is, véleményem szerint *nem pótolhatja állami méretekben a nemzeti tárgyak oktatásának hiányosságát.* Ilyenek az oktatás valamennyi szintjén vannak, most a felsőoktatásból szeretnék példát mondani. A magyar történelmet az egyetemen a történelem szakosok számára heti 4 órában oktatjuk. Ez körülbelül annyit, mint a középiskolai történelemórák száma, ami rendkívül sok problémát jelent számunkra. Az is igaz persze, hogy ezt a négy órát se használjuk ki teljes egészében a marxista történelemszemlélet kialakítása érdekében. Ugyanakkor elburjánzana bizonyos divatos tárgyak, ez a történész és irodalom szakos tanárképzésre is vonatkozik.

Szakmailag nem megoldott a tanár-továbbképzés sem, márpedig, ha valaki az egyetemen szerzett tudásanyaggal kíván hosszabb távon tanítani, akkor furcsa helyzetbe kerül, mert a diákok lekorozik, a különböző tömegkommunikációs eszközök útján előbbre jutnak, mint a tanáruk. A tanár-továbbképzésnek nemesak a módszertani oldala fontos, az megoldott az OPI által, hanem a szakmai továbbképzés a lényeges.

Dr. Kováts Zoltán:

Honismereti szakkollégium

A tanárképző főiskolákon már két évtizede lehetőség nyílik arra, hogy a Bevezetés a történelemtudományba című egy féléves, de 2 óra előadásból és 2 óra szemináriumból álló tárgy keretein belül a helytörténeti kutatáshoz és íráshoz megalapozást nyújtsunk. Évek során azt tapasztaltuk, hogy a szülőföld történetének részleteiben való megismerésére, kutatására hallatlan energiát fordítottak egyes hallgatók, és a honismereti munka személyiségformáló hatása már a kezdeteknél, a sokrétű helytörténeti munkánál is megmutatkozott. A témaválasztás, az érdeklődésnek megfelelő kimunkálás szabadsága csak növelte a munkakedvet, s kedvezően hatott az eredményekre.

Az 1977/78. tanév II. félévétől kezdve 3 féléven át lehetőség nyílt egy háromórás honismereti szakkörvezetői szakkollégium megszervezésére. A szakkollégium hallgatóinak kétharmadát azok a hallgatók adták, akik már a Bevezetés a történettudományba c. tárgy anyagát elsajátították, de sikerült bevonnunk azokat a magyar—népművelés és ének—népművelés szakos hallgatókat is, akik a honismeret és a helytörténelem iránt érdeklődtek.

A honismereti szakkörvezetői szakkollégium fő törekvése a helytörténeti kutatásokra, a helytörténeti munkák megírására való felkészítés volt. A szakirodalomban való tájékozódás, a szakbibliográfiák ismerete után számba vettük azokat a főbb forrásokat, amelyek a helytörténetkutatásnál rendelkezésünkre állnak. (Acsády Ignác: Magyarország népessége a Pragmatica sanctio korában, *Felhő Ibolya*: Az úrbéres viszonyok Magyarországon Mária Terézia korában, Az első magyarországi népszámlálás 1784—87, *Ludovicus Nagy* és *Fényes Elek* földrajz-statisztikai munkáit stb.). Ezekkel az alapvető munkákkal is megismertettük a szakkollégium résztvevőit. A helytörténeti kutatásokra való felkészítés a honismereti szakkollégium munkájának a felét adta.

A munka másik fele arra irányult, hogy a honismereti komplex látásmódot erősítse. Így előadást hallgattak meg a közművelődési munkáról *Novák Józseftől*, a krónikáirásról, *Tóltési Imretől* a néprajz területéről *Bálint Sándortól*, *Ferenczi Imretől*, *Juhász Antaltól*, a régészetről *Horváth Ferencről*, a helynévgyűjtésről *Szabó Józseftől*, a műemlékvédelemről *Buga Mészáros Károlytól*. Egy-egy történelmi korszak kutatói a speciális problémákat tárták fel: *Szegfű László*, *Bezdán Sándor*, *Nagy István*. Az előadásokat konzultáció követte. A szakkollégium munkájához tartozott a félévenként megszervezett 2 napos kirándulás, tanulmányi út. Megbeszélést folytattunk Csongrád megye egyik legjobb honismereti szakkörének tagjaival Szentesen, melynek vezetője *Zsiros Katalin*. Jártunk Tömörkényben, ahol majd két évtizedes hagyománya van a krónikáirásnak, vezetője *Gémes Balázs*. Látogattunk múzeumokat, levéltárakat, képtárakat.

Mindenki választott már az első félévben egy egyéni helytörténeti témát. Általában szülőfalujuk történelmét vagy városuk egy korszakának történelmét próbálták megírni. A másik aktív gyűjtőmunkát egy megadott témakörre a szakkollégium hallgatóságának egésze végezte. Ez krónikáirás volt, de egy városé: *Szegedi Krónika 1978*. Itt támaszkodtunk a Somogyi Könyvtár helytörténeti cikk-katalógusára. A Szegedi Krónikával kapcsolatos részfeladatok teljesítéséről is, a helytörténeti kutatások eredményéről is egy-egy dolgozatban kellett beszámolni a hallgatóknak. E követelmények teljesítése nem volt könnyű. Végül a hallgatók egy részénél a dolgozatok nem készültek el, így az induló 27 fős létszámból végül 14-en kaptak oklevelet a zárómegbeszélés után. Úgy gondolom, hogy azok is, akik nem szerezték meg a Népművelési Intézet oklevelét, hasznos indítékot kaptak későbbi honismereti munkájukhoz.

A majd két évtizedes főiskolai tanári munkám arról győzött meg, hogy a történelem szaktanárképzés gazdagodását jelenti, ha az általános képzésen túl hallgatóinkat a helytörténetkutatásra, a honismereti munkára is felkészítjük. Jó érzés volt, hogy törekvéseinket a Népművelési Intézet és a Honismereti Albizottság felkarolta.

Hozzászólásomat két javaslattal zárom. Nagyon nagy szükség lenne mind a felsőoktatásnak, mind a honismereti munkában résztvevőknek egy jó, helytörténeti kutatásokkal foglalkozó jegyzetre, kézikönyvre. E témakörben úttörő jelentőségű *Szántó Imre*: A helytörténeti kutatások elméleti és módszertani kérdései c. egyetemi jegyzete. Ez is 12 éve, 1968-ban jelent meg. A helytörténeti kutatás oly sokrétű már, hogy egy modernebb kézikönyv megírását több helytörténetkutatóra kellene bízni. A másik javaslatom az, hogy a Hazafias Népfront Honismereti Albizottsága és a Népművelési Intézet valamelyik egyetemmel, főiskolával karöltve szervezhetne egy nyári kéthetes vagy tiznapos szakkollégiumot, a honismereti munkában eredményeket felmutató kollégák számára. Közvetlen kapcsolat alakulhatna ki a részterületek kutatói és a honismereti mozgalomban tevékenyek között.

Dr. Tungli Gyula:

A Honismereti mozgalom utánpótlásáról

Az elmúlt két évtizedben a Hazafias Népfront Országos Tanácsa, a KISZ Központi Bizottsága, a Művelődésügyi Minisztérium és a Munkaügyi Minisztérium felismerte a mozgalomban rejlő óriási nevelőerőt, s ennek megfelelően szervezte meg a honismereti diákmozgalmat. Ennek fontosabb állomásai: 1968-ban a középiskolai tanárok I. országos honismereti szakkörvezetői tanfolyama Balatonbogláron, az I. honismereti diákkonferencia Kalocsán 1987-ben, a II. Pápán 1970-ben és a III. Egerben 1978-ban. A KISZ Központi Bizottsága 13 alkalommal rendezte meg az idén a középiskolai honismereti tábornak, mely a hazafias nevelésnek, a cselekvő hazaszeretnek nagyszerű iskolája, ugyanakkor tudománytörténeti, leletmentő akcióként is fontos.

Az évenként meghirdetett pályázatok az ifjúsági tagozaton mind a néprajzi és a nyelvjárási témakörben, mind pedig a helytörténet területén jól szolgálgják a tanulók személyiségének sokoldalú kibontakozását. 1978-tól a szakmunkástanulók honismereti tábora is működik, melyről csak jó véleményt mondhatok.

Gondjaink elsősorban abból adódnak a gimnáziumokban és a szakközépiskolákban, hogy a Művelődésügyi Minisztérium részéről az utóbbi években mintha kevesebb